

Sanat Eğitiminde Cüretkar Sıçramalar: Düşmeler, Kalkmalar, İzlenimler

Hacettepe Üniversitesi, 1. Ulusal Mezuniyet Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur

Erdağ AKSEL

Doç.,

Sabancı Üniversitesi

Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi,

Öğretim Üyesi

Bu metin iki ayrı üniversitede iki ayrı sanat eğitimi programının ilk kuruluş süreçlerinde yapılan çalışmaların olumlu ve sorunlu yanlarının aktarılması üzerine kurulmuştur. Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi içinde kurulan bir Grafik Tasarımı Bölümü ve Sabancı Üniversitesi Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi içinde yer alan Görsel Sanatlar ve Görsel İletişim Tasarımı programlarının kuruluş ve yürütülüşünde sanat ve yaratıcılık eğitimi açısından farklı ve sıradışı bazı yöntemler ve denemeler uygulamaya konmuştur. Kuşkusuz, bu farklı, deneysel yaklaşımların sonuçlarını değerlendirmek için daha uzun bir süre gerekmektedir. Bir konuşma olarak hazırlandığı için bu metin, klasik bir akademik makale dilinden farklı olarak bu kurulma süreçlerinde çalışan bir öğretim üyesinin ağzından, kişisel deneyimler aktarma, neredeyse bir anı diliyle sunulmaktadır. Bu metinde amaç deneyimlerden yola çıkarak görsel sanatlar eğitimi ve yaratıcılık eğitimi konusunda bazı uygulama ve önermeleri iletmeğdir.

1984 yılında kendimi oldukça yeni bir üniversitenin yeni bir heykel bölümünün iki kurucu öğretim üyesinden biri olarak buldum. Orta ölçekli bir odanın ortasına daire halinde dizilmiş on tane üç ayaklı heykel sehпасının etrafında ayakta duran on tane parıtlı bakışlı, beyaz önlüklü heykel öğrencisiyle başlamıştı serüven. Ufak bir seremoni olmuştu ve usta bir heykel hocası tarafından verilen sembolik bir dersle kurdelası kesilmişti bu yepyeni bölümün. İtiraf etmeliyim ki o gün çok da ciddiye alamamıştım bu yeni kuruluşu. Ne bu hayatta bir daha bir programın kuruluşunda bulunacağımı,

ne de o sırada yaşanan üzerinde pek düşünmemiş, hafiften de gülümsemiş-tim o bir örnek beyaz önlük üniformalar ve açılış şerefine içilen limonata-lara. Yine o yıllarda bir sempozyum dolayısıyla çalıştığım üniversite tarafın-dan görevli olarak gönderildiğim Ankara'da bir Amerikalı arkadaşım Hacete-pe Üniversitesi'nin bir odasından bana karşı tepeleri işaret ederek: "Şu uzakta gördüğün inşaatlar yeni bir üniversite olacakmış" diyordu.

1988 yılında kendimi o uzak tepelerde yeni kurulan bir üniversitede ve yi-ne yeni kurulan bir bölümünde öğretim üyesi olarak buldum. Bu yetmemiş gibi yaklaşık sekiz ay sonra o yeni bölümün yöneticisi oldum. Bu görevi kabul etmekte epey zorlandım. Hep otoriteden ve yönetimlerden şikayetçi biri olarak yaşarken kendimi birdenbire yönetici olarak bulmak kolay olma-dı. Kendime; "hep şikayet ettiğin konularda bakalım sen ne yapacaksın" de-yip, işe soyundum. Bana ciddi destek veren bir dolu meslekdaşım ve iş ar-kadaşlarım sayesinde sanat eğitimi konusunda bazı farklı yaklaşımları uy-gulamaya koyduk. Bu farklı yeni yaklaşımlar ve uygulamalar Ankara'da ol-masına rağmen hem yerel olarak hem de uluslararası eğitim camiasında dikkat çektiğinden 1995 yılında İstanbul'da yeni kurulacak bir üniversitenin beyin fırtınası toplantısına davet edildim.

Ama Önce Ankara'da Neler Oldu?

Herşeyden önce nasıl bir sanatçı ve nasıl bir tasarımcı sorusuna yöneldik. Gerek üniversite çevresinde gerek üniversite dışında sözkonusu olan, yete-nekli ancak, duygusal ve hafif cahil sanatçı imajını yıkmaya yönelik birta-kım uygulamalara gittik. Yıkmaya diyorum ama kabul etmeliyiz ki bu imaj o kadar da gerçekten uzak değildi. İzlediğim birçok sanat eğitimi programı ve müfredatı aslında tam da buna benzer bir sanatçı profili yetiştiriyordu. Dolayısıyla eğitim yoluyla ve farklı bir yaklaşımla imajı yıkmanın yanısıra bir dönüştürme çabasına girdik. Gerçekten değişik, okur yazar sanatçı adayları yetiştirmeye soyunduk. Bu tür bir misyon bizi yeni ve farklı eğitim yöntemleri üzerinde çeşitli kuramsal ve deneysel çalışmalara yönlendirdi. Bu çalışmalarda ilk anahtar kavram disiplinlerarasılık idi. Çeşitlenmiş ve derinleşilmiş bilgi donanımı, ve bu bilgiler ve bu bilgilerle sanat arasındaki ilişkiler kurabilme becerisine yoğunlaştık. Bu yaklaşımın yaratıcılık eğitimi açısından çok gerekli ancak tabii ki yeterli olmadığını biliyorduk.

Farklı yaklaşıma dair diğer bir anahtar kavram da görsel dil idi. Bu, görsel-liğe bir dil olarak yaklaşmayı içeriyordu. Dil benzetmesinden yola çıkarak herhangi bir dilde ne denli, hangi düzey çeşitliliğinde okur yazar ya da ca-hil olunursa bu dilde de aynı cehalet ve okur yazarlık düzeylerinin olabile-ceği varsayımına dayanıyordu. Çağdaş sanat ve tasarım, daha doğrusu ar-kada bıraktığımız yüzyılın sanat ve tasarım tarihi, bir görüntüden uzaklaş-manın tarihi hatta özellikle sanatçı eliyle üretilmiş görüntülerden uzaklaşma

tarihi gibi okunsa da, tüm radikal, anti-sanat, anti-tasarım, anti-estetik yaklaşımların da son kertede görsel bir biçimde ifade edildiğinin farkındaydık. Sanatın yanısıra hayatın her alanında hızla yaygınlaşan görsel dili paradoksal biçimde görseelliğe karşı çıkanlar tarafından da kullanılıyordu.

Uygulamada Bu Ne Demektir?

Uygulamada güzel sanatlar fakültelerinin geleneksel atölye ve sanat tarihi hocaları olarak aramıza sosyologların, felsefecilerin mühendislerin, semioologların katılması anlamına geliyordu. Hem öğrencilerin hem hocaların dünyadan haberdar olmasını içeriyordu. Sözgelimi Berlin duvarının yıkıldığı hafta Ankara'da yüksek lisans öğrencileriyle hem grafiti, hem Berlin'de çağdaş sanat, hem de bu tür bir olayın dünyada yaratacağı olası değişikler üzerine uzun bir ders yapılıyordu. Görsellik bir kültür dili olarak ele alınıyor sanat ve sanat dışı alanlardaki görüntülerin katmanlar halinde okunması, çözümlenmesi çalışmaları yapılıyordu. Kütahya karöser atölyelerindeki kamyon kasalarının boyanma stilleriyle Frank Stella resimleri arasında ilişkiler kuruluyor, Jeff Koons'un ürettiği görüntüler ile Çarkıfelek programının set tasarımı görsel açıdan karşılaştırılıyor, çözümleniyordu. Görsel okumayı bilen ve bu okumanın talimini yapan bir sanatçı adayının "görsel yazmaya" yani görüntü üretmeye soyunduğunda bu bilgiyi anlamlı bir biçimde kullanacağı varsayımından yola çıkılıyordu. Temel sanat eğitimi düzeyinde, yani görsel dilin temel grameri üzerinde bir dizi uçuk deneme ve bol miktarda yanılma sonucunda ciddi bir geri dönüşle Bauhaus yöntemlerinin temel prensiplerinin uyarlanması ve desen derslerinde gözleme dayalı çizme eğitiminin önemsenmesi anlamlı sonuçlar veriyordu.

Sanat dışındaki alanlarda bugün iyice yaygın kullanıma giren görsel dilin sadece sanat öğrencileri için gerekli bir ders ve bilgi olmadığını düşünüyorum. Sanat öğrencileri bir biçimde ve bir düzeyde görsel dilde belli bir okur yazarlığa ulaşıyorlar. Ancak sanat dışı dünyada bu denli görsel cehaletin hüküm sürmesi sanat ve tasarım ortamını da cılız kalmaya mahkum ediyor. Sayısal ve sözel dile ağırlık veren eğitim sisteminin görsel dilde de asgari okur yazarlık düzeyine yönelmesinde sanat eğitimi kurumlarının etkinliği gerekiyor. Burada sözü edilen, bir sanat tarihi, ya da sanatı sevdirmeye derslerinden farklı olarak görüntülerin okunmasına, görsel çekicilik ya da iticiliğin algısal ve kültürel gerekçelerini açıklamaya yönelik tasarlanmış dersler.

Yaratıcılık ve yaratıcılık eğitimi konusunda sanat alanı içinde ve dışında bir literatür vardı. Bu alan dışı literatür ve uygulama yöntemleri sanat ve tasarım alanına adapte ediliyordu. Düşüncede ve problem çözümünde yaratıcılığın önündeki engellere özellikle işaret ediliyor, bunları aşma yöntemleri gösteriliyordu. Yaratıcı olmayı neredeyse engelleyen bir eğitim sisteminin sırtlarında bıraktığı derin tırnak izleriyle karşımıza gelen gençlere beyin fir-

tınası ve arama konferansı yöntemlerinin sıradışı ve farklı problemler ve çözümler üretmede nasıl kullanılabileceği öğretiliyordu. Bunu yaparken bir üniversite içinde olmanın avantajıyla işletme fakültesindeki meslektaşlardan destek alınıyordu.

Bu çalışmalar ve uygulamalar gerçekten sanat eğitiminin en uçlarında, en az keşfedilmiş bölgelerinde dolaşma özellikleri içeriyordu. Hem atölye hem kuramsal derslerin çoğu kez dokunulmazlık kazanmış içerikleri katılımcı bir şekilde açılıyor, dokunuluyor ve tartışılıyordu. Birçok deneme ve uygulama başarılı oluyor ve yine birçoğu da başarısız oluyor, değiştiriliyor ya da vazgeçiliyordu. Amerikalı bir meslektaşımın geliştirdiğimiz temel sanat eğitimi dersinin içeriğini Polonyalı bir meslektaşımın eleştirisine sunuyor, uyarıları neticesinde dersi değiştiriyorduk. Bugün dönüp baktığımda herhalde bana şaşkıncı gelen sanat eğitimi alanının en uçlarındaki bütün bu denemeleri uygulama fırsatını bulmuş olmamız. O dönemlerde sanat eğitimi konusunda A.B.D.'de katıldığım mesleki toplantılarda Ankara-Turkey denen bir yerde yapılan uygulamaları ve çalışmalarını anlattığımda o "gelişmiş ülke"nin sanat eğitimcilerinden bazıları ne yaptığımızı incelemek için kalkıp buralara geliyordu.

Ve tabii bilgisayarlar. Hayatlarımıza hızla giren bu yeni sayısal dünya hepimizi büyülüyordu. Üniversitenin yepyeni oluşu, teknolojiye olan ilgisi ve ekonomik olanakları nedeniyle Güzel Sanatlar Fakültesi de bu sayısal dünyaya balıklama dalmıştı. Görüntülerin hızla üretilme, dönüştürülme, iletme imkanları, zaman üzerine kurulma boyutu, ses ögesinin kullanılma imkanı, interaktivite, sanatsal üretim ve bu üretimin eğitimi açısından birdenbire yepyeni ufukların açılmasına neden olmuştu. Marshall McLuhan'ın küresel köyü gözlerimizin önünde gerçek oluyordu. Sanat bundan tabii etkilenecekti ama sanatın ne önemi vardı. Dünya etkileniyor ve dönüşüyordu. İnternet denen küresel iletişim ağı dünyayı küçültüyor, birbirine yaklaştırıyor, farklılıkları, eşitsizlikleri azaltıyor hatta yok ediyordu, ya da edecekti. Nasıl güzel sayısal bir rüya idi bu böyle. Artık resimlerimiz, heykellerimiz sanal müzelerde dünya izleyicisinin önüne çıkacaktı. Ulus devletler, sınırlar, ulusçuluk anlamını yitiriyordu. Böyle bir yeni dünyada ırkçılıktan, etnik rekabetten nasıl söz edilebilirdi ki?

O dönemde ben aslında gizlice bir başka eğitim kurumunda da çalışmaya başlamıştım. İzlanda'da kurulmuş sanal bir sanat okulunun da hocası olmuştum. Masamda oturup Kanada'da ya da Avustralya'da yaşayan sanat öğrencilerinin Web sitelerine yerleştirdikleri çalışmalarını değerlendiriyordum.

Bugün geriye baktığımızda bunun tam da bir rüya, naif bir sayısal rüya olduğunu düşünüyorum. Ankara'da eğitim deneyleri sürecinde hızla farkına vardık ki bilgisayar sanat eğitiminde çok önemli olan karar verme eğitimi

açısından yararından çok zarar getiriyordu. Karar değiştirmekteki hız ve kolaylık uygulamada çok yararlı olabilirken, karar verme eğitimi açısından ters etki yaratıyordu. Klasik bilgisayarsız eğitimde öğrenci bedeli ağır bir karar değiştirme öncesinde sürekli "etrafıca düşünme" talimi yaparken değişiklerin hızlı ve kolay yapıldığı ekran karşısında kararları üzerinde etrafıca düşünmeyi ihmal ediyordu. Ankara'da bunun farkına vardığımızda eğitim politikamızı hızla değiştirmek zorunda kalmış ve öğrencileri birinci yılda bilgisayardan uzak tutmaya yönelmiştik. Bugün internetin dünyaya ve insanlığa getireceği değişiklikler konusunda o zamanki inancımızın safça olduğunu düşünüyorum. Yazar Tom Wollf'un deyişiyle internet'in insanlığa katkısı postahaneye gitme ve köşedeki büfeden poşetli dergi alma zorunluluğunu ortadan kaldırmaktan çok da fazla öteye gidemedi. Hayatın kolaylaştığı red edilemez ama insanlığa dair değişimler su götürür. İnternet yoluyla sınırlar ortadan kalkmadığı gibi bugün insanların birbirlerini katletmesini engellemek için yeni duvarların inşa edilmesinin gündeme geldiğini izliyoruz. Tabii Rize'de yaptığı resimleri web sitesinde sergileyip de Venedik Biennale'ye davet edilen bir sanatçıya da henüz rastlayamadım. Bu arada İzlanda'daki sanal üniversite de yok olup gitti.

Yaratıcılık eğitimi konusunda yaptığımız çalışmalarda da başarısızlık duvarına çok çarptık. O çalışmaların katkılarının belli sınırlar içinde kaldığını gözlemledik. Yaratıcılığın aile geçmişi ve üniversite öncesi eğitim koşullarına aşırı bağımlı olduğunu dolayısıyla da dört yıllık yüksek öğretimde yapılabileceklerin çok sınırlı olduğunu farkettilik. Üstelik nörofizyoloji ve genetik alanındaki yeni araştırmalar kulağa ürkütücü de gelse yaratıcılık ile gen izlerimiz arasında red edilemez ilişkiler ortaya koymakta.

Sanatta ve hayatta yaratıcılığın eğitiminin hala mümkün olduğunu, sanat eğitimcilerinin disiplinlerarası işbirliğine açık bu eğitim konusunda başka alanlardaki araştırmalara ve yönetmelere bakmalarının sanat eğitimine ciddi katkı getireceğini düşünüyorum. Ancak belki de daha önemlisi, yaratıcılığın üniversite düzeyine gelinceye kadar beklenerek, üniversitede öğrenilecek bir beceri ve bilgi olmadığı. Farklı bir düşünme biçimi olarak yaratıcılık, belki de ilkökul matematik derslerinin içinde yer alması gereken bir yaklaşımı içeriyor.

Sosyal Bilimlerle Dans: İstanbul'da Son Tango

İstanbul'da bizden ilk talep edilen yeni ve farklı bir üniversite hayalinin üretilmesi idi. Gerçi Ankara'da önceden şikayet ettiğim konularda bir çok farklı yaklaşımları hayata geçirmem mümkün olmuştu. Dolayısıyla şikayet etme nedenlerim azalmıştı. Azalmıştı da, tabii ki yok olmamıştı. Müebbet bir muhalif olarak yeni şikayetler üretme hakkımı ısrarla muhafaza ediyordum. Ve işte yeni bir fırsat yeni yeni bir hayal kurma imkanı çıkmıştı karşıma. İlk be-

yin fırtınasında öyle hayaller sunmuş olmalıyım ki, bu kez bu yeni üniversitenin program tasarlama komitesine çağırıldım. Ankara'da biraz korsan bir biçimde, epey de mücadele ile gerçekleştirmeye çalıştığımız farklı yaklaşımları legal biçimde tasarlama şansı doğmuştu birdenbire. Hatta tam da bu talep ediliyordu bizden. Bir dizi kıymetli akademisyenle hemen uçmaya başladık. Disiplinlerarası eğitim yapacak bir üniversite; Güzel Sanatlar Fakültesi yerine artık içinde sosyologların, sanatçıların, siyaset bilimcilerin yanına oturdukları, disiplinler hegemonyalarının ve hiyerarşilerin ortadan kalktığı, içinde bölümlerin olmadığı bir Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi tasarladık. Öğrencilerin yetenek sınavı yerine ÖSS puanıyla girdikleri, ilgi duyanlarla, merak edenlerin sanat dersi aldıkları, yetenekleri olduğu anlaşılırsa sanat ya da tasarım okumaya kendilerinin karar verdikleri bir üniversite. Üç sene ve çeşitli tasarım komiteleri sonrasında, 1998 Ocak ayından bu yana bazıları yeni, bazıları da Ankara'da birlikte çalıştığımız meslektaşlarla birlikte bu projede çalışıyorum.

İstanbul'daki proje bir çok açıdan gerçekleşti. Gerçekten üniversiteye ÖSS puanı ile giriliyor. Sayısal puan ile Mühendislik ve Doğa Bilimleri'ne, eşit ağırlıklı puan ile de Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesine giriliyor. Ancak bu girişlerin çok da anlamı yok. Çünkü hangi fakülteye girerse girsın her giren öğrenci ilk yıl aynı dersleri alıyor. Bu sürece Üniversite dersleri süreci adı veriliyor. Bu dersler içinde sosyal bilimler derslerinin yanısıra Fen ve Matematik dersleri, hatta Hukuk ve Etik adlı bir ders de var. Buna bir anlamda her üniversite mezununun bilmesi gereken asgarilere ulaşma yılı olarak da bakılıyor. İkinci yıl girdiği fakülteden bağımsız olarak öğrencilerden üniversitedeki mevcut 11 diploma alanından diledikleri "alana giriş" derslerinden farklı en az üçünü almaları talep ediliyor. Dolayısıyla öğrenci kafasına ekonomi okumayı koymuş da olsa, sözgelimi başlangıç düzeyinde bir sanat ve bir mühendislik dersi almaya zorlanıyor. Tabii bu bir siyaset bilimi ya da bir antropoloji dersi de olabiliyor. Daha sonra öğrenci kararını verdiği, ya da bu süreç sonrası kararını değiştirip yöneldiği diploma alanına dair dersleri alıp mezuniyete doğru gidiyor. Diğer bir deyişle bu, mühendis olmak üzere üniversiteye girip sanatçı ya da siyaset bilimci olarak mezun olunabilen bir sistem.

Sanat eğitimine giriş ve yöneliş açısından diğer sanat eğitimi kurumlarından çok radikal bir farklılık içeriyor. Girişte yetenek sınavı yok. Eğitimin zamanı açısından da ciddi farklar söz konusu. Sözgelimi, Mimar Sinan Üniversitesi müfredatından yaklaşık üçte bir daha az zorunlu atölye saati içeriyor. Ancak bu uygulamada atölye ders saatleri ile kastedilen öğrencinin hoca ile doğrudan ilişki kurduğu, eleştiri aldığı saatler. Öğrencinin atölyede geçirebileceği ve geçirmesi önerilen zaman ise Mimar Sinan Üniversitesinin saat 17:00 de kapanan atölyelerinden farklı olarak 24 saat.

Henüz gelişmekte olan bir programın içeriği doğal olarak oluşma sürecinde dolayısıyla çok detayına girmeyi anlamlı bulmuyorum. Eğitimin içeriği konusunda desen ve modelden deseni önemsemek gibi klasik güzel sanatlar eğitimine bağlı kalan yaklaşımların yanısıra ileri düzeyde resim, enstelasyon ve heykel çalışmalarının ayrı değil de aynı atölyede yapılması gibi klasik sistemden farklı yaklaşımların birarada yer aldığı eklettik bir içerik olduğunu söylemekle yetineceğim.

Fakültenin adı, programa öğrenci alma biçimi ve eğitim süresine yönelik farklı yaklaşımlar Türkiye'deki Güzel Sanatlar Fakülteleri dekanlarından oluşan Güzel Sanatlar Konseyi tarafından sert eleştiriler aldı. Bu eleştirilerin haklı ve yapıcı olanlarının yanısıra "sanat eğitiminin bölünmez bütünlüğünü" bozulduğuna dair daha militanter olanları da vardı.

Program şu anda başlamış durumda. Henüz mezun vermiş değil ve öğrenci sayıları da küçük. Dolayısıyla ilk ve erken sonuçlardan biraz da temkinli olarak söz edebiliriz. Bu sonuçların içinden herhalde en önemlisi yetenek sınavı olmadan sanata giriş dersleri alan yaklaşık 25 öğrencinin yetenek düzeylerinin herhangi bir yetenek sınavında üst yüzde yirmilerde yer alabilecek yetenek düzeyinde olduğu gözlemdir. Diğer bir erken gözlem de bu öğrencilerin atölyede anlatılanları ve gösterilenleri algılama ve kavrama hız ve becerilerine dair. ÖSS sınavında en düşük 180 puan almış bu öğrenci grubunu daha önce ders verdiğimiz yetenek sınavıyla alınmış öğrenci gruplarıyla karşılaştırdığımızda kavrama ve algılama hızı açısından daha ileride oldukları konusunda tüm öğretim elemanları hemfikir. Yaratıcılık, ölçmesi daha zor ve değişken bir beceri. Yaratıcılığın var olan şeyler ve bilgiler arasında önceden kurulmamış yeni ilişkiler kurmak olduğu şeklindeki tanımı düşünüldüğünde, üniversite derslerinde edindikleri donanım ve birikim çeşitliliği açısından bu grup öğrencinin yaratıcı olma şanslarının yüksek olduğu söylenebilir.

Şimdi bu ilk sonuçlardan sonra bazı sorunlar ve özeleştiriler:

Yaratıcılık donanım gerektiriyor, ancak salt donanım yaratıcılığı garanti etmiyor. Donanılmış ve biriktirilmiş bilgiler arasında cüretkar biçimde sıçramalar yapmayı ve kurulmamış ilişkiler kurmayı sağlayacak bir düşünce biçimi gerektiriyor. ÖSS sınavından yüksek puan almaya odaklanmış öğrencilerin donandıkları bilgiler arasında cüretkarca sıçramalar yapmaları o denli de kolay olmuyor. Kısacası mühendis olmak üzere hayat planları yapılmış ve yetiştirilmiş gençlere farklı ve zaman zaman usdışı biçimde düşünme alışkanlığını edindirmek yıllardan beri empoze edilmiş sayısal düşünme biçimi kalıplarıyla mücadeleyi gerektiriyor.

Aynı bir mücadele de ebeveynlerle sürüyor. Çocuklarını iyi yetiştirdiklerine inanan ve bu ülkede iyi yetişmenin mühendislik veya ekonomistlikle eşan-

lamlı olduğunu düşünen anne ve babalar, çocuklarının birden sanata ya da tasarıma yönelmesine ciddi tepki verebiliyorlar.

Gerçi bir Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi bünyesinde disiplinlerarası yaklaşımla bir sanat programı yürütmek çok iyi niyetli ve anlamlı. Ancak uygulamada bunun zorluklarını da gözlemliyoruz. Bir güzel sanatlar fakültesi içine konuyla ilgili sosyal bilimcileri davet ederek kurulan bir disiplinlerarası ilişki ve programdan farklı olarak, sosyal bilimlerin ağırlıklı olduğu bir fakültede sanat programı yürütmenin özel sorunlarını gözlemliyoruz. Gerek sanat, gerek interdisiplinerite hiç kimsenin karşı çıkmadığı ve tam da bu nedenle herkes tarafından öznel tanımlamalara çok açık olgular. Disiplinlerarası söylem ile disiplinlerarası eylem ve beceri arasında ise önemli farklar sözkonusu olabiliyor. Bunu sanatı seven, sevdiğini söyleyen ancak sanatın ne olduğu, tarihi hakkında sınırlı bilgisi olan, ve sözgelimi bu konuda okumaya, ya da sergilere gitmeye vakti olmayanların sanatla olan yüzeysel ilişkilerine benzetebiliriz. "Sanata evet" der gibi "disiplinlerarasına da evet" diyen, iyi niyetli bir çok sosyal bilimcinin iş eyleme geldiğinde disiplinler geçmişlerinin izlerinden o kadar da kolay sınırlamadıklarını izliyoruz. Bunun sonucu olarak disiplinler hegemonyalar, bilinen eski usul bilimsel hiyerarşiler, sanatın marjinalleştirilmesi, hobi olarak görülmesi gibi durumlar yaşanabiliyor.

Son olarak dünya koşullarının, tavırların, eğitim teknolojisinin değişimlerinin tüm bilgisine karşın eğitim süresinin kısalığı tüm atölye öğretim üyelerini zorluyor. Üniversite kavramının meslek okulu kavramından farkını, dört yıl gibi sınırlı bir zaman biriminde sanatçı olunamayacağını bilmemize karşın, bizlerin de eğitim ile meslek edinme arasındaki ilişkiye dair geçmişlerimizden kalma izler derin olsa gerek.

Sonuç Gibi

Burada anlattığım, son ikisinde etkin olarak çalıştığım üç kurulma öyküsünden ne sonuçlar çıkartılabilir, nasıl hayaller kurulabilir? Yani, dördüncü kez bir sanat eğitimi programı, okulu, ya da bölümünün kuruluşuna katılırsam neler yapardım?

Bu sorunun ilk ve en net cevabı herhalde, "hala bir çok hatalar yapardım" olur.

Bu ilk yanıttan sonra ise herhalde kendimi tutamaz ve bir sanat okulu hayali kurardım. Hayal olduğuna göre YÖK kuralları yok sayılabilir ve farklı bilim dallarının arasında standartlaştırma kaygıları güden, hiyerarşik akademik yapılardan bağımsız, ancak kendini sürekli denetleyebilen, eleştirebilen ve dönüştürebilen bir görsel sanatlar okulu düşlenebilir. Sanat eğitimi veren kurumların üniversite bünyesinde yer almasının sorunları, diğer fakültelerle kaynak paylaşımı ve akademik ilişkilerdeki problemleri uzun za-

mandır mesleki toplantılarda tartışılıyor. Üniversite dışında yer alacak böyle bir okul kuşkusuz kapalı bir sistemden farklı olacaktır. Bir ya da daha fazla üniversite ile daimi işbirliği içinde, disiplinlerarası çalışmalara açık bir kurum olarak hayal edilebilir. İşbirliği yapılan üniversitelere derslerin verildiği, öğrencilerin o üniversitelerden dersler aldığı, ortak tezlerin ve araştırmaların yapıldığı bir ilişkiler sistemi kurulabilir. Güzel Sanatlar kavramı fazla geniş bir yelpazeyi içerdiğinden, bu hayal çerçevesinde alana daha doğru işaret eden görsel sanatlar adının kullanılmasının anlamlı olacağını düşünüyorum.

Yaklaşık yirmi yıllık bir sanat eğitimi deneyimi sonrasında, bu sunuşu hazırlarken bir takım klişeler sunmamak ve içten olmak amacıyla klavyemin başına oturduğumda aklıma ilk gelen ve kendime söylediğim şu oldu: **Sanat eğitiminin doğrusunun, iyisinin ne olduğunu bilmiyorum.**

Eğitim geleceğe yönelik bir eylem. Karşınıza gelen onbeş, yirmi genç insanın gelecekte, ya da en azından dört yıl sonra nasıl bir donanıma ve nelelere gereksinim duyacaklarını, yani geleceğin nasıl bir gelecek olacağını öngörmeyi içeriyor. Bu bir açıdan falcılığa, ya da futurojiye, yani gelecekbilime benzetilebilir. Bu benzetmenin bir mahzuru olduğunu da düşünmüyorum. Falcılığın yüzyıllar boyu süren bir geleneği var. Gelecekbilimi de giderek popüleritesi artan bir bilim dalı. Geçmiş anlatan tarih literatürünün yanısıra bugün artık ciddi bir gelecekbilimi literatüründen de söz etmek mümkün. Ama belki tam da bu iki literatüre dayanarak her türlü "tek doğru yol budur" yaklaşımından uzak durmak gerektiğini düşünüyorum. Biraz daha açarsam; herhangi bir tek doğru yol, ya da herhangi bir tek iyi yöntemle kuşkuyla yaklaşıyorum. Sanat uzun zamandır farklı biçimlerde ve yöntemlerle öğretiliyor ve belki de en sağlıklısı bu. Çok farklı ve çeşitli biçimlerde öğretilmesi. Eğitimi aynılaştırma, eşitleme, ya da standartlaştırmaya yönelik çabaları sanatın farklılıkları öne çıkaran doğasına aykırı buluyorum.